

Дубасенюк Олександра Антонівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університет ім. І. Франка

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Підготовка компетентних фахівців ХХІ ст. у закладах вищої освіти в умовах сучасних викликів потребує постійної модернізації освітнього процесу. Підґрунтям для розв'язання окресленої проблеми постає компетентнісна парадигма як вектор, що окреслює роль неперервної освіти, потребу майбутніх фахівців в оновленні знань, оволодінні інноваційними технологіями, зокрема цифровими вміннями та навичками.

У законодавчих вітчизняних документах, зокрема у Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст. визначено вимоги до професійної компетентності майбутнього фахівця.

Мета дослідження: проаналізувати особливості професійної компетентності майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього середовища. У межах Житомирської науково-педагогічної школи здійснено комплексне дослідження на тему «Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами цифрових технологій». Виділимо основні положення досліджуваної проблеми [6, 7].

По-перше, проаналізовано основні проблемні питання процесу імплементації компетентнісного підходу у галузі педагогічної освіти, а також окреслено шляхи їх вирішення, що підносить компетентнісну парадигму на рівень нового її розуміння та складає наукову новизну дослідження. Обґрунтовано психолінгвістичний, психопедагогічний, психофізіологічний, психофізичний, синергетичний підходи до освітньої діяльності, а також системне моделювання, що дало змогу побудувати модель кореляції основних

освітніх та філософських феноменів. На основі синергетично-нелінійної методології доведено, що будь-яка окрема компетентність фахівця актуалізується у контексті всіх його наявних/актуальних та потенційних компетентностей, які вона має сформувати у майбутньому (О. Вознюк) [4, 6, с.19-21].

По-друге, обґрунтовано концепцію формування професійної компетентних майбутніх учителів в умовах євроінтеграції (теоретичний, методологічний, методичний концепти). Розроблено й апробовано відповідну модель, яка включає цільовий, ціннісно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний та результативний компоненти. Уточнено зміст базових понять дослідження: «компетентність», «професійна компетентність», «майбутні учителі», «євроінтеграція», та сучасні тенденції професійної підготовки вчителів. Виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки компетентних майбутніх учителів (формування освітнього середовища, ціннісного особистісно-професійного спрямування; збагачення змісту професійної, використання інноваційних технологій; розробка науково-методичного супроводу в інноваційному освітньому середовищі). Удосконалено компонентну структуру (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, емоційно-вольовий, діяльнісний), критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів. (О. Дубасенюк) [5, с.71].

По-третє, обґрунтовано сутність та структуру критичного мислення. На основі узагальнення багатоманітних підходів виявлено, що критичне мислення являє собою складний когнітивний процес, який полягає у формуванні виважених та автономних рішень, спрямованих на розв'язання комплексних професійних і життєвих проблем, значна частина яких вимагає застосування нестандартних підходів та інструментів (О. Антонов). У дослідженні проаналізовано рівень сформованості критичного мислення у здобувачів вищої освіти за результатами виконання кейсового завдання. Підтверджено, що кейс-метод дає змогу здобувачам освіти отримати цінний досвід, розвинути свої

аналітичні навички та навчитися знаходити нестандартні й унікальні способи вирішення професійних проблем, що у майбутньому може сприяти успішній професійній діяльності [1, 2].

По-четверте, досліджено проблему формування емоційного інтелекту у майбутніх учителів початкової школи у форматі дистанційного навчання. Емоційний інтелект розглядається як основа професійних компетентностей фахівця початкової школи, які визначені професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Кожна з них певним чином пов'язані зі здатністю проявляти емоції і впливати на емоційну сферу учасників освітнього процесу. На прикладі емоційно-етичної, психологічної, компетентності педагогічного партнерства, інклюзивної, здоров'язбережувальної та прогностичної компетентностей показано місце і значення емоційного інтелекту в структурі професійних компетентностей (Н. Басюк) [3, 6].

По-п'яте, доведено, що використання цифрових технологій і цифрових інструментів у сучасній освіті – це найважливіший напрям розвитку вчителів та здобувачів освіти в інформаційній та технічній сферах, оскільки вони розвивають свої навички шляхом уміння адаптуватися до сучасних реалій, уміння самостійно шукати інформацію та саморозвиватися, аналізувати та узагальнювати отриману інформацію, а також створювати творчі проекти (В. Павленко). Визначено та проаналізовано наступні етапи впровадження та використання ІКТ у навчальному процесі: електронізація, комп'ютеризація, інформатизація. Досліджено цифрову трансформацію освіти в умовах Нової української школи виявлено специфіку використання цифрових технологій і цифрових інструментів в освітньому середовищі початкової школи [7, 5-7].

У дослідженні проаналізовано і систематизовано наукові здобутки з проблеми організації і функціонування дистанційного навчання як педагогічну проблему та сучасну форму професійної підготовки майбутніх учителів. Здійснено термінологічний аналіз поняття «дистанційне навчання». Визначено педагогічні умови організації дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів та чинники організації такої форми навчання у закладах

вищої освіти (В. Ковальчук). Проаналізовано особливості (переваги та недоліки) дистанційної форми навчання. Показано реалізацію ефективних сучасних освітніх технологій дистанційного навчання під час підготовки майбутніх учителів початкової школи. Висвітлено результати дослідження проблеми використання дистанційного навчання в сучасних умовах професійної підготовки майбутніх учителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін [6, с. 90-91].

Таким чином, обгрунтовано концептуальні засади підготовки майбутніх компетентних учителів. Подальшого розвитку й конкретизації набули положення щодо інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу при вивченні дисциплін педагогічного циклу та проходження практики.

Список використаних джерел:

1. Антонов О. В. Вивчення сутності та структури критичного мислення: контент-аналіз поняття. Вісник науки та освіти. 2025. № 37. С. 922-935.
2. Антонов О. Застосування методу CASE-STUDY у розвитку критичного мислення майбутніх фахівців під час вивчення іноземної мови. Нові технології навчання. 2025. № 99. С. 8-15.
3. Басюк Н. Сутність й особливості перцептивно-емпатійного компоненту емоційного інтелекту майбутнього вчителя початкової школи. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 9 (49). С. 1623 - 1632.
4. Voznyuk O. V., Hogobets S. M. (2023) The formation of conceptual thinking in the participants in the educational process: a systemic approach. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*, 4(115), 50-64.
5. Ковальчук В. А. Формування в майбутніх учителів компетентності педагогічного партнерства. Нові технології навчання. 2025. № 99. С.105-116.
6. Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами цифрових технологій: монографія

[Антонов О. В., Басюк Н. А., Вознюк О. В., Дубасенюк О. А.] / за ред. О. А. Дубасенюк. У 2-х томах. Т. 1. Житомир: Вид-во «Рута», 2025. 220 с.

7. Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами цифрових технологій: монографія [Бахмутова Л. М., Ковальчук В. А., Мірошніченко О. А., Павленко В. В., Смаїлова Т. У.] / за ред. О. А. Дубасенюк. У 2-х томах. Т. 2. Житомир: Вид-во «Рута», 2025. 228 с.